

282. Nemesvámos, Baláca

(Veszprém megye) Ró

A NKÖM pályázattámogatás segítségével 2003. augusztus 11-én kezdtük meg a római kori villagazdaság XVII. épületének befejező, műemléki bemutatást előkészítő feltárását. Két szakaszban dolgoztunk: először augusztus 29-ig, majd október 13–28. között.

A kiegészítő feltárások miatt szükség volt a korábbi lefedés eltávolítására az épület Ny-i helyiségsora fölött. Megtörtént ezeknek a helyiségeknek (padlók, fűtőnyílások) a kitisztítása, valamint dokumentálása. Kisebberő kutatásra került sor a nagy É-i praefurniumnál is, és be kellett fejeznünk az épület Ny-i fala melletti szelvények feltárását is. A korábbi, előző években már kisebb szakaszokkal jelentkező, épületfalak visszabontása és a későbbi fürdőépület falainak ráfalazása is jól megfigyelhető volt. A melegvízes medence apszisának közelében egy csontváz került elő karperecekkkel, kerámiakancsóval, üveg pohárral. Az épület D-i fala előtt többretegű habarcsos járófelületek jelentkeztek. Ugyanitt egy oszlopokkal alátámasztott tornácot is feltételezhetünk. Az épület K-i falától indulóan feltártuk a vízvezető csatorna folytatását és csatlakozását a körítőfalhoz. A vízvezető csatornát egy valószínűleg leégett, cölöpkonstrukciójú, földbe mélyített objektumba ásták, amelybe még egy meszes aljú gödör is mélyült. A XVII. épület ÉK-i sarka közelében egy újabb, a XVII. épület falaitól eltérő tájolásban futó fal részlete is jelentkezett. A fal É-i oldalán sok, jellemzően kora római kori edény-töredéket találtunk.

A teljes XVII. épületet ideiglenesen lefedtük farostlemezes fóliával, és körülkerítettük a területet is. A provizórikus lefedésen kívül eső szelvényeket hagyományosan, fóliával és földdel temettük be.

A leletanyag tisztítása és beletárolása a veszprémi Laczkó Dezső Múzeum régészeti gyűjteményébe ÓR 2004.1-1-3138 számom megtörtént.

PALÁGYI SYLVIA

283. Nemesvámos, Zsófia utca

(Veszprém megye) B, Ró, Á

2003. március 17. és április 17. között elvégeztük a lakópark két telkének (40×80 m-es terület) építkezés előtti feltárását.

A most feltárt terület D-i oldalán húzódó Zsófia utca és a Zsófia utcához a mostani feltárástól némileg nyugatabbra, É-felé derékszögben csatlakozó Patak utca előfeltárását 2002 során dr. Palágyi Sylvia végezte el. A feltárási terület gépi lehumuszolása után 77 különböző földbe mélyített objektum jelentkezett. A területet ÉNy-DK-i irányban hat árok-árokrendszer vágja keresztül.

Ezek közül öt mindkét irányban, egy csak Ny-ÉNy felé folytatódik a feltárt rész határain túl. Az árkok mellett további 46 földbe mélyített kisebb-nagyobb gödör, verem és egy ház került elő. Az objektumok mélysége kb. 120–130 cm-ig váltakozott. Egyaránt akadt köztük

többé-kevésbé szabályos kör alakú, illetve ovális mandula formájú és szabálytalan alakú.

Az objektumok – a belőlük előkerült, viszonylag csekélyebb számú kerámiatöredék alapján – zömmel őskoriak (bronzkoriak), de akad közöttük Árpád-kori is. Talán Árpád-kori a földbe mélyített, ÉK-i sarkában kemencével ellátott, munkagödrös, két cölöplyukas, mintegy 3×4 m-es ház is (71. objektum). A legtöbb leletanyagot a szintén Árpád-kori 2. objektum szolgáltatta, így két fenékbélyeges töredéket is. Az objektumok egy részéből némi római kori leletanyag is előkerült (kevés kerámia- és tegulatöredék). Említést érdemel egy III. Gordianus (238–244) ezüstérem is, amely a 70. objektum fölül került elő, a felület nyese során. A 20-21-22-23. objektum újkori bolygatásnak bizonyult, amely egy 1859-es osztrák 5/10 krajcárrost, valamint II. világháborús leletanyagot tartalmazott. Úgyszintén II. világháborús anyag volt a 43. objektumban. Az objektumok némelyikében semmilyen leletet sem találtunk, így ezeknek a kormeghatározása kérdéses.

Talán az altalaj fokozatos É-felé való emelkedésével függhet össze az, hogy a régészeti objektumok a terület D-i felén helyezkednek el a legsűrűbben, É-felé viszont megritkulnak.

A területen egykor létezett bronzkori telepjelenségek a felszínen még észlelhető utolsó nyomait feltehetően a közeli, néhány száz méterre KDK felé eső Likasdombon lévő római kori halomsír – a balácai villagazdaság birtokosa és családtagjai temetkezési helye – megépítésekor végzett tereprendezés során tüntethették el. Ennek nyomai lehetnek a helyenként észlelt római kori tegulatöredékek. Az elegyengetett felszínbe mélyítették bele azután évszázadokkal később az Árpád-kori objektumokat.

RAINER PÁL

284. Németkér, Közlegelő

(Tolna megye) Kö

A részletes tanulmányt lásd a 87. oldalon!

MIKLÓS ZSUZSA

285. Nick határa

(Vas megye) Ó, Ró, Kö

A Győr és Szombathely közötti 400 kV-os távvezeték Vas megyei szakaszáról készülő régészeti hatástanulmány elkészítéséhez terepbejárást végeztünk a nyomvonalon. A vizsgált terület részben növényzettel fedett.

Kifli-dűlő: A 23. sz. lelőhelyen római kori villára utaló nyomokat; a 24. sz. lelőhelyen őskori, római kori (villa) és késő középkori településre utaló nyomokat regisztráltunk.

Nagy-rét: Egy tisztán őskori (25. sz.) és egy őskori valamint középkori lelőhelyet (26. sz.) találtunk.

Haraszt: késő középkori telepnyomot (27. sz.);

Bíró-földek: őskori lelőhelyet (28. sz.);

Kőríz-dűlő: őskori és középkori telepnyomot (29. sz.) határoztunk meg.

ILON GÁBOR

286. Nyírbátor, Báthori rezidencia

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Kk, Kú

A műemlék helyreállítását megelőző 2003. október 15–31. közötti régészeti feltárás az egykori magtárat (volt ebédlőpalotát) K felől övező terület rész kutatását célozta.

Két szelvényt nyitottunk. A keleti homlokzat előtt egy szabálytalan trapéz alakú szelvényt jelöltünk ki, hogy a területet az ezen az oldalán lezáró kerítés, és a magtár közötti teljes részt kutatni tudjuk. A trapéz D-i oldala egy vonalban húzódik a magtár D-i falával, a Ny-i oldal párhuzamosan fut az épület K-i homlokzatával 1,5 m távolságban, míg a K-i fal követi a kerítés vonalát. Az épület DK-i sarkánál egy megközelítőleg négyzet alakú szelvényt nyitottunk, amelynek É-i és D-i fala közelítőleg párhuzamos az 1. szelvény D-i falával. Mindkét szelvény kijelölésénél a minél nagyobb terület lefedése volt a célunk.

Mindkét szelvényt négy részre osztottuk, de az idő rövidsége miatt már csak az 1/1, 1/2, 2/1 szelvényrészekben sikerült további kutatásokat folytatnunk.

Az egész területre jellemző volt a rendkívül erős bolygatottság és a rengeteg újkori és recens szemét, amely néhol még 2 m mélységben is nehezítette a bontást. A lokalizált és részben kibontott 15 régészeti objektumból 5 korábbi régészeti kutatás nyoma volt, amelyek több helyen és irányban húzódtak mindkét szelvényben (Magyar Kálmán és Tamási Judit korábbi kutatóárkai és szelvényei).

A feltárás alatt talált kerámiaanyag a kora újkor és késő középkor idejére datálható. Nagy mennyiségben került elő üveg ablakszem, és néhány középkori üveg edény darabját is megtaláltuk. A kibontott rétegekben nagy mennyiségű vastárgyat, főleg szegeket találtunk. Előkerült egy ezüstveret is, amit nagy valószínűséggel a 15. sz. második felére datálhatunk.

Különleges leletnek számít a 2. szelvény D-i falában másodlagos helyzetben talált reneszánsz faragott kő, amely valószínűleg ablak vagy ajtó tartozéka (szárkő darabja) lehetett. Az 1/1 szelvényben többek között kibontottunk egy leomlott, másodlagos helyzetben lévő falmaradványt, és egy keskeny, meglehetősen mély árkot, melyben egymástól 1–1,5 m távolságban elszene-sedett facölöpök darabjait és lenyomatát találtuk. Ebből a régészeti jelenségből előkerült kerámiaanyag a 15–16. századra datálható. Ez az árok tartalmazta a legkorábbi intakt anyagot a feltárás területén, mindazonáltal még ebben a szelvényben is további kultúrrétegek várhatók az eddig elért legmélyebb szint alatt.

Munkatársak: Stibrányi Máté, Hansel Balázs régész, Bódis Bernadett, Kovács Zsófia, Szapu Dániel technikus, valamint Varga Ákos és Varga Gusztáv.

VIRÁGOS GÁBOR

287. Nyíregyháza, Ipari park

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Á

Az Ipari park területén épülő csarnok helyének régészeti feltárását végeztük el 2003 novemberében.

A leendő csarnok helyét É–D-i tengely mentén több egykori vízfolyás (Nyírvíz) szeli át, ezek kiemelkedő partjai minden esetben lelőhelynek bizonyulnak. A korábbi években a területhez közel eső részeken kisebb csarnok építéskor Árpád-kori településnyomokat tártunk fel. A most kijelölt területen szintén ennek az egykori medernek a partja bizonyult régészetileg érintett területnek, ahol Árpád-kori kemencéket, gödröket tártunk fel.

A terület újkori bolygatottsága nagyfokú, valószínűleg egykori tanyahellyel állunk szemben.

KURUCZ KATALIN

288. Nyíregyháza, Oros, Szék-dűlő

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) N

2003. november 3–13. között végeztük el a (M3-Keleti elkerülő 36. sz.) lelőhelyen az autópálya-építést megelőző feltárást.

Ennek során egy szondaárkot húztunk a nyomvonal középvonalában, amely végigfutott a kisajátított terület teljes hosszán. Két kisebb kiemelkedést és a közöttük húzódó mélyebb, vizes részt vágta át az 5–6 m széles kutatóárok. Objektumok mind a két háton voltak, az északabbin közelítőleg egy csomóban nyolc, a délin viszont csak egy! A kilenc objektum közül egy bizonyosan újkori volt, és több kisebb szintén valószínűleg újkori (beton?)cölöphelyet is azonosítottunk.

A feltárt régészeti objektumokban (gödrökben) gyér népvándorlás kori leletanyag került elő, többnyire cserpek, agyagnehezék-töredékek, kövek és állatcsont.

ALMÁSSY KATALIN – ISTVÁNOVITS ESZTER

289. Nyíregyháza, Oros, 41-es út

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) B

2003. október 6-án a Jósa András Múzeum könyvtárosa Mohácsi Endre bronzkori cserepeket talált a 41-es út mellett. A vásárosnaményi utat szélesítik és az orosi első nagy letérőnél kiszedtek egy útszéli keresztet, melyet kissé távolabb fognak elhelyezni az úttól. A területen elszórtan kövek látszottak, köztük találtak a bejelentő a cserepeket.

ISTVÁNOVITS ESZTER

290. Nyíregyháza, Pazonyi út

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye) Ø

A nyíregyházi Pazonyi út mentén építendő üzletház helyének feltárását az indokolta, hogy a területtel közvetlenül szomszédos telken évekkorábban egy bevásárlóközpont helyén késő bronzkori és Árpád-kori telepeket tártunk fel. A két területet a 4. számú főút választja el egymástól és a jelenlegi feltárási terület az úttól dél-